

dr hab. inż. arch. Małgorzata Hanzl
Instytut Architektury i Urbanistyki
Wydział Budownictwa, Architektury i Inżynierii Środowiska
Al. Politechniki 6A
93-590 Łódź

Łódź, dn. 17 marca 2025

RECENZJA ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

Pogłębiona partycypacja społeczna w systemowym kształtowaniu błękitno-zielonej infrastruktury miejskiej

Autor: mgr inż. arch. Agnieszka Czachowska

Promotor: dr hab. inż. arch. Michał Stangel, Profesor Politechniki Śląskiej

Opiekun naukowy z ramienia przedsiębiorstwa (Fundacja Sendzimira): dr hab. inż. Tomasz Bergier, prof. AGH

Dyscyplina: Architektura i Urbanistyka

1. Podstawa wykonania recenzji

Recenzja została sporządzona na podstawie Uchwały Rady Dyscypliny Architektura i Urbanistyka Politechniki Śląskiej z dnia 20 stycznia 2025 roku oraz zlecenia Przewodniczącej Rady Dyscypliny Architektura i Urbanistyka Politechniki Warszawskiej dr hab. inż. arch. Aliny Pancewicz, Prof. PŚ z dnia 23 stycznia 2025 r.

2. Problematyka, cele i metodologia pracy

Przedmiotem zainteresowania pracy doktorskiej Pani mgr inż. arch. Agnieszki Czachowskiej jest systemowe ujęcie procesu planistycznego z udziałem społecznym, w szczególności wobec wyzwań zmiany klimatu w polskich miastach. Cel główny pracy został sformułowany jako zdefiniowanie propozycji rozwiązań sprzyjających wdrażaniu metod pogłębionej partycypacji (stosując terminologię zaproponowaną w dysertacji) przy wprowadzaniu błękitno-zielonej infrastruktury (BZI) w ramach procesu planistycznego. Rozprawa podejmuje istotne wyzwania współczesności i czyni to w bezpośrednim odniesieniu do praktyki projektowej co przekłada się na jej istotne znaczenie aplikacyjne. Poruszane kwestie mają charakter przekrojowy, a prezentacja jest wyczerpująca i wnikliwa.

Trzy tezy badawcze odnoszą się do trzech głównych obszarów badawczych zdefiniowanych w pracy: partycypacji interesariuszy procesu planistycznego, błękitno-zielonej infrastruktury oraz systemowego ujęcia procesu planistycznego.

Metodologia badawcza zastosowana w pracy uwzględnia, obok przeglądu najnowszej literatury, analizy procesów planistycznych z udziałem społecznym, wywiady, działania o charakterze eksperymentów - w których Autorka uczestniczyła - oraz obserwacje. Wykorzystane w pracy metody uważa się za odpowiednie dla zdefiniowanych celów badawczych. Jednocześnie bardzo cenne jest oparcie metodologii na wieloletnich własnych doświadczeniach autorki wynikających z udziału w licznych projektach o charakterze partycypacyjnym i jednocześnie związanych z wdrażaniem i popularyzacją rozwiązań BZI w Polsce.

3. Forma i układ pracy

Przedstawiona do oceny praca doktorska w formie pojedynczego tomu (liczącego 225 stron), składa się z sześciu zasadniczych części merytorycznych z czytelnym podziałem na rozdziały i podrozdziały, uzupełnionych o Bibliografię, Spisy Rysunków, Zdjęć i Tabel oraz Aneks, w którym znalazły się dwa Załączniki zawierające wypracowane w ramach prac badawczych narzędzia.

Struktura pracy jest konsekwentna i w czytelny sposób prowadzi odbiorcę od zagadnień bardziej ogólnych, poprzez przegląd literatury w kierunku bardziej szczegółowych tematów związanych z partycypacją społeczną we wdrażaniu rozwiązań BZI w planowaniu w różnych skalach. Jedyną uwagą, nad którą zdaniem recenzentki należałoby się zastanowić przy wydaniu książkowej pracy jest ograniczenie wstępnego opisu stanu badań do określenia z jakich źródeł Autorka korzysta, z uwzględnieniem również badań naukowych, w tym szczególnie zagranicznych, i dokumentów politycznych przytaczanych w dalszej części pracy. Natomiast właściwe rezultaty przeglądu literatury można by przedstawić po części wyjaśniającej stosowany aparat naukowy - cel, tezy, metody i zakres pracy, z uwzględnieniem wspomnianych wyżej pozycji - których omówienie znajdujemy w części teoretycznej pracy w przedłożonej do oceny wersji.

Abstrahując od powyższej uwagi, obecny układ pracy i sposób prowadzenia wywodu w pełni odpowiadają tematowi oraz spełniają wymagania stawiane dla rozprawy doktorskiej.

4. Ocena wartości merytorycznej pracy

Praca prezentuje wysoki poziom merytoryczny, wyróżniając się dojrzałym i konsekwentnym podejściem do poruszanych zagadnień, które jednocześnie są Autorce doskonale znane. Lektura wskazuje na pogłębione rozpoznanie problematyki pracy oraz potwierdza rozległą wiedzę Autorki w badanym obszarze.

Praca przedstawia istotną wartość poznawczą odwołując się zarówno do zawodowych doświadczeń Doktorantki jak i do działań szeroko rozpoznawalnej organizacji działającej w obszarze edukacji prośrodowiskowej jaką niewątpliwie jest Fundacja Sendzimira.

Obszar zainteresowania pracy koncentruje się wokół procesów partycypacji społecznej w naszym kraju uwzględniając specyficzny kontekst prawny, poziom wiedzy i przekonania zarówno urzędników jak i mieszkańców. Omawiane narzędzia i ich kombinacje stosowane były zarówno w gminach wiejskich jak i w małych miastach ale także w dzielnicach metropolii, w tym w Warszawie.

Kompleksowy przegląd literatury bazuje głównie na wydanych w ostatnich latach publikacjach polskich. Pominięcie literatury obcojęzycznej— szczególnie w rozdziałach wprowadzających tematykę zmiany klimatu oraz partycypacji społecznej - znajduje uzasadnienie, jak się można domyślać, zważywszy na ogrom pozycji wydawniczych i dokumentów o temacie zmiany klimatu

traktujących. Na docenienie zasługuje fakt, że przegląd literatury uwzględnia najważniejsze pozycje literatury krajowej oraz wybrane pozycje zagraniczne, w tym w szczególności liczne prace najnowsze.

Przegląd literatury podzielony na podrozdziały dotyczące kolejnych zagadnień o rosnącym poziomie szczegółowości polega w dużej mierze na omówieniu kolejnych pozycji. Wskazaniem natomiast - dla rekomendowanego wydania książkowego pracy - byłoby uzupełnienie w ramach poszczególnych podrozdziałów o bardziej problemowe ujęcie z uwzględnieniem dyskusji kwestii poruszanych przez poszczególnych autorów w oparciu o sformułowane uprzednio pytania badawcze. Ponadto właściwą, w opinii recenzenta, korektą ułatwiającą lekturę tekstu byłaby rezygnacja z przytaczania każdorazowo pełnych tytułów poszczególnych pozycji literatury - jako że rozbijają one spójność tekstu - i przeniesienie ich do przypisów.

Bardzo interesujące są wynikające z przeprowadzonej analizy materiałów źródłowych wnioski zawarte w podrozdziale 3.6 zatytułowanym Podsumowanie i wnioski. Ukazują one obecny stan zaawansowania wdrożenia podejścia partycypacyjnego w pracach planistycznych zmierzających do wprowadzania błękitnozielonej infrastruktury (BZI) w miastach oraz wynikające z zaobserwowanych niedostatków też implementacji wyzwania.

W ramach wywodu właściwie sformułowano cele i zakresy pracy. Tezy rozprawy są należycie powiązane z zebraniem materiałem analitycznym. Dobór metod badawczych oraz ich prezentacja również nie budzi wątpliwości. Udostępnienie własnych oraz pochodzących z pracy Fundacji Sendzimira obserwacji i doświadczeń szerokiemu gronu czytelników przyczynia się do uzyskania wysokich walorów poznawczych ocenianej dysertacji. Prezentacja poszczególnych projektów pilotażowych (Rozdział IV) w ich kontekście prawnym równoległe z analizą obowiązujących w danym czasie polityk sektorowych i strategii stanowi o niepodważalnej wartości pracy.

Rozdział V zawierający przykłady wdrożenia wypracowanych przez Autorkę narzędzi pogłębionej partycypacji dodatkowo potwierdza walory pracy oraz jej społeczną użyteczność.

W podsumowaniu Autorka ostatecznie potwierdza udowodnienie Tez pracy, odnosząc się do szczegółowych, prezentowanych wcześniej, elementów. Wnioski końcowe sformułowano są z należytych poziomem szczegółowości. Pewien niedosyt pozostawia jedynie wskazanie ścieżek dalszej pracy badawczej, jako że niektóre z odpowiedzi na zadane w tym fragmencie pracy pytania (np. zastosowanie narzędzi IT) są przedmiotem badań naukowców od wielu lat.

5. Uwagi odnośnie zagadnień redakcyjnych

Przedstawiona do oceny rozprawa została starannie przygotowana pod względem edytorskim. Praca napisana jest przystępnym językiem, lektura jest nadzwyczaj przyjemna i w ocenie recenzentki dostępna również dla osób spoza wąskiego kręgu architektów i planistów.

Recenzentka dostrzegła bardzo nieliczne uchybienia stylistyczne do wyeliminowania na etapie redakcji przed rekomendowanym przez recenzenta wydaniem książkowym:

Str. 35 (struktura pracy) "mitygacyjne, zwłaszcza adaptacyjne" - sformułowanie nosi cechy przejęzyczenia, wymaga skorygowania.

Inną dostrzeżoną niedoskonałością zaprezentowanego materiału są niedostatki w zakresie sposobu przytaczania materiałów źródłowych, które zdaniem recenzentki należałoby skorygować w przypadku ponownej publikacji:

Str. 8, przypis 2 - sposób cytowania materiałów cytowanych oraz stron internetowych nie pozwala na stwierdzenie kto jest autorem przytoczonych poglądów i informacji.

Str. 6 - Brakuje przypisu jakie pisma Henryka Skolimowskiego, Marii Grodeckiej i Ryszarda Kulika miały wpływ na poglądy Autorki. Uwaga odnosi się również do otwierającego rozdział cytatu - brakuje przypisu wyjaśniającego z jakiego utworu pochodzą cytowane słowa.

Ponadto wśród przepisów prawnych wymienionych na stronie 41 brakuje Ustawy o gospodarce nieruchomościami.

Przy formułowaniu części definicji należałoby uzupełnić brakujące źródła. Dotyczy to szczególnie pojęć: proces partycypacyjny, projektowanie zrównoważone, szara infrastruktura, mityzacja, uszczelnianie obszaru, korytarze przewietrzania, bioróżnorodność, korytarze ekologiczne, zmiany antropogeniczne terenu, pogłębiona partycypacja społeczna. W przypadku jeśli przyjęta definicja jest definicją własną autorki należałoby podjąć dyskusję z autorami innych definicji i przyjęte sposoby definiowania umotywować.

Powyższe niedoskonałości nie umniejszają wysokiej oceny recenzowanej pracy i są łatwe do wyeliminowania w przypadku publikacji książkowej.

6. Podsumowanie i wnioski końcowe

Rozprawę doktorską Pani mgr inż. arch. Agnieszki Czachowskiej zatytułowaną „Pogłębiona partycypacja społeczna w systemowym kształtowaniu błękitno-zielonej infrastruktury miejskiej” będącą przedmiotem niniejszej recenzji oceniam wysoko. Poziom naukowy pracy nie budzi moich wątpliwości, sposób prowadzenia wywodu, struktura pracy, zakres i sposób realizacji badań oraz forma ich prezentacji są bardzo dobre. Zawarte w recenzji uwagi mają bądź charakter polemiczny, nie umniejszają jakości prezentowanego materiału, bądź też dotyczą elementów nietrudnych do skorygowania na etapie korekty wydawniczej przy ponownej publikacji książkowej rozprawy. W ocenie Recenzenta w przypadku zaprezentowanej pracy publikacja książkowa dostępna dla ogółu publiczności powinna mieć zdecydowanie miejsce.

Całość pracy jest w mojej ocenie w pełni zgodna z przyjętymi standardami i wymaganiami dla pracy doktorskiej w naukach inżyniersko-technicznych, w dyscyplinie architektura i urbanistyka oraz wnosi istotny wkład do rozwoju tejże dyscypliny. W ramach przeprowadzonego wywodu Autorka niniejszej rozprawy zademonstrowała swoje kompetencje praktyczne oraz teoretyczne, a także udowodniła posiadanie umiejętności w zakresie prowadzenia badań naukowych, zarówno teoretycznych jak i aplikacyjnych. Recenzowana rozprawa doktorska spełnia wymagania przepisów Ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki. Stąd stawiam niniejszym wniosek o przyjęcie pracy jako rozprawy doktorskiej i dopuszczenie jej do publicznej obrony przez Radę Dyscypliny Architektura i Urbanistyka Politechniki Śląskiej.

Jednocześnie, mając na uwadze nowatorski charakter przeprowadzonych badań, a także ich znaczną wartość poznawczą oraz zaangażowanie Doktorantki w prowadzone badania, potwierdzone wieloletnim doświadczeniem, wnioskuję o przyznanie wyróżnienia dla tej pracy.